Det Anarkistiska Biblioteket

C.J. Björklund
Max Stirner och de svenska anarkisterna
1969

Utdrag ur ”Anarkist och Agitator” från 1969, av och delvis om C.J. Björklund. Tack till SAC:s digitala arkiv!

sv.anarchistlibraries.net

Max Stirner och de svenska anarkisterna

C.J. Björklund

1969

I Uppsala ungsocialistiska klubb fanns på tiotalet en medlem som var i hög grad debtattlysten och ofta drabbade samman med studenterna. Hans namn var Karl Elving, till yrket skomakare. Hans hustru Anna (Björling) var en av de första som organiserade hembiträdena, som då kallades ”pigor”. Hon hade själv ”tjänat piga” hos herrskapen. Hon var en mycket duktig kvinna. När Elving sköt sitt arbete åt sidan för att delta i möten och diskussioner satte hon sig vid skomakardisken och pliggade och sulade allt hon orkade. Det måste ju finnas mat i skåpet till familjen och de två barnen.

Karl Elving var en imponerande gestalt, lång till växten, under de senare åren rätt fet; han gick bort den 24 mars 1930. Han bar ett långt, yvigt, rufsigt, aldrig kammat och ansat hår. Hans ansikte med regelbundna drag misspryddes av en något klumpig näsa. Tänderna var friska och vita, munnen liten, strindbergsk. Hårt och bestämt knep han ihop den när han ogillade något, liksom han ville hindra att orden bröt sig fram. Ögonen var forskande och frågande; ibland sprutade de eld när han talade. Han hade mycket svårt att hålla sig stilla när han talade, han stötte i golvet med sin käpp, promenerade av och an och rörde händerna nervöst. Han hmade alltid oavbrutet, om han var tvungen att lyssna, vilket han inte gärna ville.

Elving var den individualistiska anarkismens profet i Sverige. Han hade en oerhörd lätthet för att tala. Han kunde när som helst och i vilken församling som helst extemporera, utan några förberedelser hålla ett föredrag på en eller två timmar eller ännu längre. Blev det sedan en hård och lång debatt efteråt var ha i sitt esse och stortrivdes.

Familjen Elving bodde på Högbergsgatan i Stockholm. Nästa varje dag kom en svensk-amerikansk individualistisk anarkist, Blomén, på besök. Honom döpte jag till ”fläskkotlettens älskare”. I fickan hade han alltid en efter ett amerikanskt specialrecept bultad rå kotlett, som han begärde att fru Eiving skulle steka i mycket smör och lök. Bröd skulle hon också hålla jämte potatis, men han betalade aldrig för sig och en dag skällde Anna ut honom såsom exploatör av kamrater. Då blev ”fläskkotlettens älskare” ledsen och försvann, men dök snart upp igen med sin specialbultade råa fläskkotlett i fickan.

Varje människa handlar av egoistiska motiv och har jag makt, så har jag också rätt. Så tolkade han den individualistiska anarkismen. I Amerika hade han sparat samman en summa pengar som skulle räcka att leva bekvämt på under ett visst antal år. ”Sedan begår jag självmord”, sade han. ”Såvida det inte blir revolution.” Han hörde sig noga för om utsikterna för

uttalande utan låtit diskussionen utgöra svar på frågan - i all synnerhet som resolutionens tal om ”absolut individuell självhävdelse” inte finns i läran om den individualistiska anarkismen. Mina här anförda citat ur Max Stirners verk bevisar orimligheten i påståendet. Att den individualistiska anarkismen skulle vara en mot socialismen fientlig riktning är också ett oriktigt påstående, såvida man inte med socialism menar en diktatorisk socialism. För den ungsocialistiska rörelsen hade det varit bäst att vid detta tillfälle söka finna ett modus vivendi. Stridiga åsikter kunde ha jämkats ihop, friheten att leva och umgås allt efter tycke och smak kunde ha värnats, till gagn för idéerna.

inte missförstånd – ibland okunnighet – och en beklaglig fanatism gjort att meningsutbytena inte så sällan urartade och även gav upphov till personliga motsättningar.

Till Ungsocialistiska partiets kongress i juni 1912 i Stockholms södra Folkets hus förelåg tre motioner om partiets ställ-ning till den individualistiska anarkismen. Två från Uppsala socialistiska ungdomsklubb, tydligen skrivna av Karl Elving, en från Grängesbergs ungsocialistiska klubb. I Uppsalamotionerna föreslogs att kongressen skulle behandla frågan om den indiviualistiska anarkismen, eftersom agitationen för densamma påstods verka splittrande på partiet. Vidare föreslogs att en eller flera broschyrer skulle utges, som behandlade den individualistiska och kommunistiska anarkismens ställning till jordfrågan och de båda riktningarnas framtidsmål och taktik. Motionen från Grängesberg ville att kongressen skulle behandla frågan huruvida sådana diskussioner och skriverier som förekommit i ”Brand” och ”Nya Folkviljan” om den individualistiska anarkismen kunde vara till gagn för ungsocialismen.

Tyvärr saknas protokollet från den ungsocialistiska kongressen 1912, men av referat i “Brand” nr 27 och 28 framgår att förslaget om att utge en eller flera broschyrer i frågan om individualism eller kommunism avslogs. Debatten var synnerligen livlig. Ett förslag av Albert Jensen antogs med endast en rösts majoritet. Minoriteten var således nästan lika stark som majoriteten. Förslaget löd:

”Då den ungsocialistiska rörelsen, i enlighet med vad namnet anger, strävar efter etablerandet av ett socialistiskt samhällsskick vilket i främsta rummet innebär en ekonomisk omdaning av samhällsförhållandena genom upphävandet av den privata äganderätten till produktionsmedlen, medan däremot den individualistiska anarkismen oftast propagerar för den privata egendomsformen, som en garanti för individens obegränsade, suveräna frihet;

då varje Socialistisk rörelse måste sträva efter, att genom skapandet av arbetarklassens samhörighetskänsla framalstra den klassolidaritet, som är nödvändig för en massaktion mot kapitalismen och dess våldsorgan (staten etc), och då den individualistiska anarkismen huvudsakligen vädjar till varje individs trånga egenintresse och absoluta individuella självhävdelse, vilket blott är ägnat att döva samhörighetskänsla och solidaritet;

så betraktar kongressen denna individualistiska anarkism son en mot socialismen fientlig riktning.”

När meningarna var så delade som i detta fall - med jämnstarka grupper - hade det säkerligen varit bättre om kongressen inte antagit något

en sådan. Och han såg på oss med krävande ögon - det berodde alltså på oss om han skulle leva eller dö!

År 1913 befann sig Elving på en agitationsturné i Norrbotten, ordnad av de ungsocialistiska klubbarna i distriktet. Han blev då erbjuden att överta en kiosk som klubben i Malmberget ärvt efter en avliden klubbist vid namn Augustsson. Denna tobaks- och tidningskiosk hette ”Tolvkanten” och stod på Folkets hus tomt. Folkets hus brann ner och ett nytt modernt hus byggdes upp. I Malmberget blev Elving medlem av ungsocialistiska klubben, som bildades redan 1905. Efter storstrejken blev den nedlagd men återupptogs 1912 och existerade till 1922, då nybildade Lokala Samorganisationen lade beslag på krafterna. Medlemmar i klubben var bland andra den pampige Viktor Kramer, den högst originelle berättaren Pelle Sundvall, Lapphans, Bergendal, Lorens Sjöström, Oskar Strömberg, Emil Moberg, Oskar Henriksson, H. S. Kråak och ”röda jungfrun”, Ada Schött, skollärarinna, som denna tid sällskapade med Hedenvind-Eriksson. Ada Schött och Malmbergsflickan Agnes Wasserman sålde mängder av tidningarna ”Brand” och ”Folkviljan”.

”Tolvkanten” skötte Elving utmärkt. Han blev en skicklig affärsman, erbjöd sina kunder bra varor, agiterade väldeligen för god litteratur och levererade diskussioner som Malmbergsborna aldrig förr varit med om. När det proklamerades mjölkstrejk i Berget propagerade han för de strejkande och lärde husmödrarna att de kunde använda fikonvatten till barnen i stället för mjölk.

På nyåret 1918 lämnade Karl Elving Malmberget och for till Stockholm. I hörnet av Prästgårdsgatan och Timmermansgatan etablerade han sig som frukthandlare. Kvarteret heter Draken och en dag kom det två drakar i form av skattmasar och krävde skatt. De drog ut kassalådan och då det inte fanns annat än småpengar i lådan höll den ene draken fast Elving medan den andre kvickt fiskade upp hans portmonnä och lade beslag på de 81 kronor som fanns i den. Denna tid kunde skattmasarna utan vidare ta kläderna i garderoberna som pant för skatt.

Elving medarbetade då och då i pressen, främst i ”Brand” och ”Arbetaren”. Först och sist var han dock talare och debattör. Han skrev emellertid också två broschyrer, ”Konflikten på Berga”, 1907, eget förlag, och ”Sedlighet, korta kjolar, smutslitteratur”, 1930, Brands förlag. Den första skriften är en berättelse om hur en storgodsägare efter en tragisk händelse och efter att ha läst Krapotkins ”Erövringen av brödet” och ”Inbördes hjälp” överlämnar ett av sina gods till sina arbetare. Den senare skriften är ett angrepp mot sedlighetsnuckorna, ett svar på ärkebiskopens utfall mot de

korta kjolarna och ett försvar för kampen för tryckfrihet och mot smutslitteraturen.

Under de första årtiondena på nittonhundratalet diskuterades den individualistiska anarkismen livligt både offentligt och på de ungsocialistiska klubbarnas möten. Amerika och Sverige var ursprungsländerna för denna lära. Pionjären var förmodligen amerikanen Josiah Warren, som skrev artiklar och broschyrer i ämnet redan i början av 1840-talet och år 1883 började utge en tidning ”The peaceful revolutionist”, den fredliga revolutionären, enligt Max Nettlau den första anarkistiska tidningen. I det unga Amerika fanns inte endast hårt arbete, spirande industrialisering och växande penningmakt utan också idéer av frihetlig karaktär, delvis av religiöst ursprung. Intressant är att från 1851 och ett tiotal år framåt existerade i Trialville på Long Island en socialistisk koloni eller försöksstad vid namn Modern Times. Det utgavs även socialistiska och anarkistiska tidningar, i Boston exempelvis en tyskspråkig tidning, Libertas.

I Tyskland utgav Max Stirner 1845 ”Der Einzige und sein Eigenthum”, ”Den ende och hans egendom”, den individualistiska anarkismens grundläggande verk. Stirner hette egentligen Johann Caspar Schmidt. Hans bok blev genast beslagtagen. Inrikesministeriet upphävde emellertid beslaget och förklarade att boken var allt för absurd för att vara farlig. Max Stirner tillhörde den radikala grupp som kallades ”De fria”. Gruppen bestod av författare, journalister, akademiker, som träffades på Hippels vinstuga på Friedrichstrasse i Berlin. Stirner dog endast femtio år gammal, 1856; hans verk glömdes, men år 1888 upptäcktes Stirner på nytt av diktaren John Henry Mackay och hans verk utgavs ånyo; i flera upplagor till och med.

Stirners intressanta filosofiska verk var kanske inte helt originellt, men han hävdade sina meningar med en kraft och paradoxal tillspetsning, som väckte uppmärksamhet. Han har kallats Tysklands förste anarkist, vilket kan vara riktigt i den meningen att han med våldsam intensitet hävdade den enskildes rätt gentemot alla diktaturanspråk. Stirners verk var en revolution gentemot den maktfullkomliga preussiska staten, dess reaktionära kyrka och absolut lydnadskrävande militarism. Redan inledningsorden i första kapitlet av ”Den ende och hans egendom” anger klart vad Stirner vill: ”Hur mycket skall inte vara min sak! Framförallt det godas sak, Guds sak, mänsklighetens sak, sanningens, frihetens, humanitetens och rättfärdighetens sak; mitt folks sak, min konungs, mitt fäderneslands sak; andens sak och tusende andra saker. Blott min sak skall aldrig vara min sak. Tvi över egoisten, som blott tänker på sig själv?”

—

Jag är livet självt och drömmen, jag har minne, när I glömmen.

—

> *Jag är allt och jag är alla, jag står kvar, när andra falla. Jag är jag, som ingen känner jag behöver inga vänner.*

”Jag” är naturligtvis aldrig ”allt”. Varje jag är begränsat och alla jag behöver andra jag, är i behov av samverkan, vänskap, solidaritet.

Varifrån Stirners anhängare fått den uppfattningen att han var motståndare till organisation vet jag inte. Stirner betonar nödvändigheten av organisationer och han var själv initiativtagare till en organisation i Berlin för att rationellt fylla människornas behov av mjölk. ”Det är alltid fördelaktigt. att vi enar oss om de mänskliga arbetena, så att de inte som under konkurrensens epok upptar all vår tid, alla våra omsorger.” Stirner svarar utan förbehåll ja på följande av honom själv formulerade frågor: Bör jag inte ta levande del i den andres liv, bör inte hans glädje och hu: väl ligga mig om hjärtat, skall inte den njutning jag bereder honom för mig vara mer än andras egna njutningar? På ett ställe säger också Stimer att han älskar människorna, inte blott enskilda människor utan alla – därför att ”kärleken gör mig lycklig, därför att det är naturligt för mig att älska, emedan det behagar mig”.

Även om Stimer inte känner något ”kärlekens bud”, hyser han medkänsla med varje levande väsen. Föreningen är för Stimer en multiplikation av den enskildes kraft. ”Som enskild kan du försvara dig genom föreningen. ty det är inte föreningen som besitter dig utan du besitter och gör dig nytta av föreningen”, säger han.

Människorna är vad de kan vara och mer kan man inte begära. Har religionen präglat satsen att alla är syndare, menar Stirner att vi alla är fullkomliga. På hela jorden finns inte en enda syndare. Synden är inbillning.

Den individualistiska anarkismen är pessimistisk ifråga om människans förmåga att leva i gemensamhet, i kommuner där allt skulle tillhöra alla, utan värdemätare och byteshandel och där grundprinciperna skulle vara frivilliga överenskommelser och inbördes hjälp. Den debatt som riktningen framkallade skulle kunnat berika den sociala idédebatten, om

Med tiden blev Waldemar Bernhard journalist, i ”Borås Dagblad” och i ”Handelstidningen” i Göteborg. 1919 övertog han ”Sigtuna Tidning”, där han blev chefredaktör och ensam skribent. Han medarbetade också i ”Strix” och ”Naggen”. Han var god vän med Erik Lindorm och Dan Andersson. När Dan kom till Stockholm 15 september 1920 träffade jag honom. Han tog in på hotell Hellman på Bryggaregatan. Dagen efter var han död, offer för en cyanväteförgiftning; sängkläderna hade ej burits ut för ordentlig vädring sedan rummet behandlats med cyanväte mot ohyra.

År 1941 utkom en mycket fin bok om Dan, skriven av Dans vän under många år, Waldemar Bernhard, som kallar verket ”En bok om Dan Andersson”. Inte utan skäl citerar han på sista sidan följande rader av Dan:

Men finner man en dag min kalla kropp bland döde då blev det väl min lön att fredligt ligga där – då är jag dock en man, som kämpat ut mitt öde, det är väl dock min rätt att vara den jag är.

Waldemar Bernhard förblev hela sitt liv individualistisk amrkist, i hög grad påverkad av Max Stirner. Det kom också till uttryck i hans lilla skrift ”Bör egoismen fördömas”, 1910. Men han var ju till skillnad från andra intelligent nog att förstå att det finns en rå och krass egoism och en fin, hänsynsfull egoism. År 1913 skrev han en bok ”Samhällsomstörtare”, med ett förord av John Landquist; i denna bok kritiserade han främst kommunistiska utopier och grov fritänkareagitation. Om sin näre och gode vän Hinke Bergegren skrev han i serien ”Banerförare”, 1950, en mycket intresant bok. Waldemar Bernhard var också en förnämlig lyriker; år 1961 publicerade han ett urval av sina dikter under titeln ”Sonetter”. Han hade tryckt boken i sin egen digelpress på handgjort stämpelpapper, en mycket exklusiv upplaga. Förhärligandet och upphöjelsen av Ego eller jaget kommer till synes i diskussionerna om den individualistiska anarkismen och framträder även i den finländske författaren Wenzel Hagelstams (Alienus) dikt ”Ego”. som Waldemar Bemhard citerar:

Jag var född när världen föddes.

—

Jag är Gud och jag är Satan, jag är Pan och leviatan.

Stirner talar om sultanen och menar självfallet den tyske kejsaren: tänk på sultanen som så kärleksfullt hyser omsorg för ”sina”! Är han inte den rena oegennyttan? Uppoffrar han sig inte timme efter timme för de sina? Javäl, för sina. Försök en gång att visa dig som icke hans utan din egen! Du blir kastad i fängelse om du sätter dig emot hans egoism. Sultanen har byggt sin sak på inte annat än sig själv. Han är för sig allt i allo. Han är den ende och tål ingen, som vågar att icke vara hans.

Jag för min del, säger Stirner, har tagit lärdom och vill hellre än att oegennyttigt tjäna dessa stora egoister själv vara egoist. ”Gud och mänskligheten har byggt sin sak på intet annat än sig själva, jag vill också bygga min sak på mig. Jag är, liksom Gud, intet för alla andra, jag är allt för mig själv, jag som den ende. Men det godas sak borde väl åtminstone vara min sak.” Stirner frågar vad gott och ont är. Jag är själv min egen sak och jag är varken god eller ond, svarar han och tillägger att de två tingen utan betydelse för honom. Ty hans sak är icke det gudomliga, mänskliga, sanna, goda, rätta eller fria etc. För mig, säger Stirner, är ingenting mera värt än jag.

Max Stirners återupptäckare var diktaren John Henry Mackay. Stirners odödliga verk kunde täckas av damm bara därför att kulturen gick tillbaka, men det är oförgängligt och redan kallat till liv, säger Mackay. Född i Greenock i Skottland, tillbringade Mackay sin mesta tid i Tyskland, i Berlin, och i London. Han har skrivit flera diktsamlingar som mottogs med stort erkännande. Hans sociala dikt ”Anna parato fero” - ”Grymma vapen i beredskap” - drabbades omedelbart av tyska socialistlagens censur. Mackay skrev 1891 boken ”Anarkisterna”, översatt till svenska 1910, och ”Der Freiheitssucher, Psychologie einer Entwickelung”, som utkom 1920. I min ägo har jag ett numrerat och med dedikation försett exemplar av denna bok. Sina böcker om friheten tillägnar han sin vän Benjamin R. Tucker i Boston som med sin tidning ”Liberty” ”sänder ett strålande ljus in i nätterna”. 1898 utgav Mackay biografin ”Max Stirner. Sein Leben und sein Werk” och ett band av Stirners ”Kleinere Schrifte und Entgegnungen” - resultatet av många års studier av Stirner. En av Mackays diktsamlingar ”Sturm” gavs ut på Fritz Kater förlag (Berlin) i sex upplagor, sammanlagt 17.000 exemplar. John Henry Mackays samlade verk finns utgivna i åtta band. En del av dem har översatts till engelska, holländska, tjeckiska, danska och – svenska.

”Jag har byggt min sak på intet.” Så lyder rubriken på först kapitlet i Stirners bok ”Den ende och hans egendom”. Är inte rubriken felaktig? Den täcker inte innehållet. Stirner bygger ju sin sak på sig själv. Jaget, in-

dividen, människan således, är dock minst av allt intet. Den enskilde är för Stirner det enda verkliga. Hos jaget finns all makt, all moral och alla rättsbegrepp. Stirner förklarar inte närmare jaget. Det kanske också är omöjligt. Men jaget är för honom utgångspunkten, det reala och jaget är egoistiskt, vilket inte är något att skämmas för. Allt beror på vilket uttryck egoismen tar sig. För en grov varelse betyder egoismen att med alla medel roffa åt sig mycket som möjligt. En normalt funtad eller en finkänslig individ tar hänsyn till sina medmänniskor, söker undvika att skada andra och lindrar lidande och nöd. Men det sker för egen skull, det är av egoistiska skäl, han lider av att se andra lida. Han vill undvika det egna lidandet och han handlar inte på grund av befallningar eller bud. Stirner hånar dem som tror att friheten kommer som en gåva. Tag makten, säger han, så kommer friheten av sig självt. De låter sig sägas, men det är sannerligen inte så lätt att ta makten från till exempel en diktatur av modernt snitt, som Stirner aldrig upplevde. I princip har dock Stirner rätt när han säger att jag blott har den frihet jag själv skaffar mig. Jag förtjänar inte denna frihet, om jag låter den fråntas mig. Tigern har rätt när han angriper mig, säger Stirner, och jag har rätt när jag slår ihjäl den, tillägger han. Även om tigern, diktatorn och hans legoknektar, angriper och mördar och bränner i gasugnar sex miljoner judar, så kan detta aldrig vara eller bli rätt. Och mänskligheten kommer alltid att besjälas av känslan att handlingen är ett brott, raka motsatsen således till rätt. Förresten – rätten är ju också en makt, en förnämlig makt, ibland en stormakt.

Stirners uttalanden, att ”rätt är vad som för dig är rätt” och ”rätt är en dårskap utdelad av ett spöke” missförstods och miss- brukades. Det är satser lösryckta ur sitt sammanhang. Vad Stirner menar är att rätt är inte något över den enskilde svävande, mystiskt innehåll. Till sitt ursprung är rätten att finna hos individen. Stirner vill således förmänskliga rätten, flytta ner den på jorden till människans maktsfär. Men det fanns personer som med hänvisning till Max Stirner uppträdde som banditer. I tidningen ”Temps Nouveaux” varnade Jean Grave 1910 för dylika element. På ett möte i Malmö uppträdde en så kallad individualist och hävdade att individen hade rätt att våldta unga flickor, ty individen hade framförallt rätt att leva och vara sig själv. Som skydd och sköld för dylika vanvettigheter och avskyvärda kriminaliteter användes den fine filosofen Max Stirner. Hur grovt Stirner misstolkades framgår också av att han anser att Jesus var en människa som höjde sig över de statstroende. Jesus var enligt Stirner en representant för egenkärleken och självhävdelsen, en man enligt Stirners stil.

I Norden översattes Stirner först till danska av Axel Garde. Ingen mindre än Georg Brandes skrev ett förord. Senare kom en översättning till svenska av Albert Jensen. Men redan 1908 diskuterades den individualistiska anarkismen i de ungsocialistiska klubbarna, inte minst i Stockholms norra klubb. Bland dem som propagerade för individualismen märktes – förutom Karl Elving - Thorild Lundström, Waldemar Bernhard Johansson (och han kallade sig sedermera endast Waldemar Bernhard), A. Lindholm och Bernhard Johansson i Fors. Bland medlemmarna i norra klubben denna tid märktes kväsarvalsens författare, tecknaren och målaren Arthur Högstedt och den sedermera världsberömde konstnären Ivan Aguéli. Den senare stod ofta dörrvakt vid de livliga mötena. Thorild Lundström blev i sitt fack, måleribranschen, storföretagare i Göteborg. Liksom Waldemar Bernhard hade Thorild Lundström konstnärliga anlag.

Waldemar Bernhard utvecklade sig till att bli vårt lands skickligaste grafiker. Ragnar Hoppe ansåg att hans både konstnärlig och kulturhistoriskt värdefulla skildringar av svenska landskap hör till det märkligaste, som inom denna art och teknik sett dagen i vårt land under de sista decennierna. Den kände konstkritikern Nils Palmgren skriver att Waldemar Bernhard har i sin teknik lagt alla andra svenska konstnärer bakom sig. Konstkritikerna slösade beröm på hans verk, och Otto G. Carlsund konstaterade att Waldemar Bernhard som kanske den förste och säkerligen den ende i landet kunde inregistrera en fullständig framgång för sin konst. Gentlemannamässigt korrekt i hela sin hållning, harmonisk och diskret, avmätt, tyst och förnäm, är den tidlös. Stockholms stad ger numera hans Stockholmsbilder som minnesgåva till gästande prominenta personer. Från 1936 fick Waldemar statsansiag.

Waldemar Bernhard föddes i Linköping den 8 april 1890 och gick bort den 14 mars 1965. Vid tolv års ålder måste han börja arbeta som målarlärling. Han organiserade lärlingarna då de gick i strejk för högre lön och bättre arbetsförhållanden. Tidigt anslöt han sig till den ungsocialistiska rörelsen och började medarbeta i ”Brand” när han var sjutton år gammal. Som ungsocialistisk agitator ivrade han för den individualistiska anarkismen. Han var ett original. På ett möte i Göteborg den 26 april 1912 talade han över ämnet ”Kan havregrynsgröt störta samhället?” Han ansåg att då en ko kan leva på färskt och torkat gräs kan arbetarna under en generalstrejk leva på havregrynsgröt. Om bara havregryn köptes och inga andra livsmedel skulle de ekonomiska lagarna helt rubbas, och revolutionen skulle kunna genomföras.